

GIÁO DỤC CẢM THỤ ÂM NHẠC CHO TRẺ MẦM NON DƯỚI GÓC NHÌN TÂM LÝ HỌC LỨA TUỔI

Lưu Thu Hà - Vương Đức Thịnh

Viện Đào tạo và Phát triển Năng khiếu The Soul Of Music

Email: Thesoulofmusicvn@gmail.com.

Tóm tắt: Giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non là một nội dung quan trọng trong giáo dục thẩm mỹ và phát triển toàn diện nhân cách trẻ em giai đoạn đầu đời. Từ góc độ tâm lý học lứa tuổi, cảm thụ âm nhạc không chỉ đơn thuần là việc trẻ tiếp nhận âm thanh hay ghi nhớ giai điệu, mà còn là quá trình hình thành năng lực cảm xúc, khả năng chú ý, trí tưởng tượng, tư duy biểu tượng và năng lực giao tiếp xã hội. Âm nhạc tác động trực tiếp đến đời sống tình cảm, góp phần điều hòa cảm xúc, nuôi dưỡng tâm hồn, hình thành những rung cảm thẩm mỹ ban đầu và thúc đẩy sự phát triển hài hòa giữa các mặt: nhận thức - cảm xúc - vận động - ngôn ngữ của trẻ. Bài viết tập trung phân tích cơ sở lý luận của giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non từ góc nhìn tâm lý học lứa tuổi; làm rõ đặc điểm phát triển tâm lý của trẻ mầm non có liên quan trực tiếp đến quá trình tiếp nhận và cảm thụ âm nhạc; đánh giá thực trạng tổ chức hoạt động giáo dục cảm thụ âm nhạc ở một số cơ sở giáo dục mầm non hiện nay; từ đó đề xuất các định hướng và biện pháp giáo dục nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động cảm thụ âm nhạc phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của trẻ.

Từ khóa: Cảm thụ âm nhạc, giáo dục âm nhạc mầm non, tâm lý học lứa tuổi, phát triển cảm xúc, giáo dục thẩm mỹ.

Nhận bài: 11/02/2026; Biên tập: 12/02/2026; Phản biện: 16/02/2026; Duyệt đăng: 23/02/2026.

1. Đặt vấn đề

Trong chương trình giáo dục mầm non, giáo dục nghệ thuật, đặc biệt là âm nhạc, giữ vai trò quan trọng đối với sự phát triển toàn diện của trẻ. Khác với các cấp học khác, giáo dục mầm non không tập trung truyền thụ tri thức mà hướng tới hình thành nền tảng nhân cách, năng lực và phẩm chất tâm lý ban đầu. Âm nhạc, với khả năng tác động trực tiếp đến cảm xúc, là phương tiện hiệu quả giúp nuôi dưỡng đời sống tinh thần cho trẻ.

Tuy nhiên, thực tế hiện nay, hoạt động âm nhạc thường chỉ dừng ở dạy hát, vận động theo nhạc hoặc phục vụ biểu diễn, trong khi yếu tố cảm thụ âm nhạc chưa được chú trọng. Nhiều hoạt động còn mang tính hình thức, thiếu phù hợp với đặc điểm tâm lý và nhu cầu cảm xúc của trẻ.

Trong khi đó, giai đoạn 3 - 6 tuổi là thời kỳ nhạy cảm với các kích thích nghệ thuật. Trẻ tiếp nhận âm nhạc tự nhiên, dễ bị tác động bởi cảm xúc, tưởng tượng và phản ứng vận động. Nếu tổ chức không phù hợp, hoạt động âm nhạc có thể không phát huy hiệu quả, thậm chí gây nhàm chán.

Vì vậy, nghiên cứu giáo dục cảm thụ âm nhạc dưới góc độ tâm lý học lứa tuổi là cần thiết, góp phần xây dựng cơ sở khoa học cho việc tổ chức hoạt động phù hợp, nâng cao chất lượng giáo dục âm nhạc trong nhà trường mầm non.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý luận của giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non

2.1.1. Khái niệm giáo dục cảm thụ âm nhạc trong giáo dục mầm non

Trong giáo dục mầm non, giáo dục cảm thụ âm nhạc là bộ phận quan trọng của giáo dục nghệ thuật, góp phần phát triển đời sống tinh thần, năng lực thẩm mỹ và các phẩm chất tâm lý nền tảng của

trẻ. Khác với cách tiếp cận chú trọng kỹ năng biểu diễn, giáo dục cảm thụ âm nhạc nhấn mạnh quá trình trẻ lắng nghe, cảm nhận, trải nghiệm và biểu đạt cảm xúc thông qua âm nhạc. Trẻ không chỉ “nghe” mà còn “sống cùng” âm nhạc bằng cảm xúc và trí tưởng tượng.

Có thể hiểu giáo dục cảm thụ âm nhạc là quá trình tổ chức các hoạt động có định hướng nhằm giúp trẻ nhận biết và cảm nhận các yếu tố cơ bản của âm nhạc như giai điệu, tiết tấu, nhịp điệu, từ đó khơi gợi rung cảm thẩm mỹ và nhu cầu biểu đạt qua các hình thức phù hợp như hát, vận động, trò chơi âm nhạc.

Quá trình này gồm ba bình diện chính: nhận thức - cảm giác (lắng nghe, phân biệt âm thanh), cảm xúc - thẩm mỹ (rung động, đồng cảm với âm nhạc) và biểu đạt - hành động (phản hồi qua vận động, lời nói, sáng tạo). Các bình diện này gắn bó chặt chẽ, tạo nên sự phát triển toàn diện.

Từ góc độ tâm lý học, giáo dục cảm thụ âm nhạc còn góp phần phát triển chú ý, trí tưởng tượng, khả năng điều tiết cảm xúc và giao tiếp xã hội. So với dạy học âm nhạc thiên về kỹ thuật, cách tiếp cận cảm thụ phù hợp hơn với đặc điểm lứa tuổi mầm non.

Như vậy, giáo dục cảm thụ âm nhạc không chỉ là nội dung nghệ thuật mà còn là con đường quan trọng phát triển nhân cách và đời sống tinh thần của trẻ.

2.1.2. Vai trò của âm nhạc đối với sự phát triển tâm lý trẻ mầm non

Âm nhạc được xem là một trong những phương tiện giáo dục có tác động sâu sắc và toàn diện đến sự phát triển tâm lý của trẻ mầm non. Khác với nhiều hình thức tác động giáo dục khác chủ yếu dựa vào kênh ngôn ngữ - lý trí, âm nhạc tác động trực tiếp đến thế giới cảm xúc và các quá trình tâm lý cơ bản của trẻ, phù hợp với đặc điểm phát triển

tâm lý ở giai đoạn đầu đời. Từ góc độ tâm lý học lứa tuổi, vai trò của âm nhạc đối với sự phát triển tâm lý trẻ mầm non có thể được xem xét trên nhiều bình diện: nhận thức, cảm xúc - tình cảm, ngôn ngữ, vận động và xã hội.

Trước hết, âm nhạc góp phần thúc đẩy sự phát triển nhận thức của trẻ. Quá trình lắng nghe và cảm thụ âm nhạc đòi hỏi trẻ huy động các quá trình tâm lý như chú ý, tri giác, trí nhớ và tư duy biểu tượng. Khi phân biệt các yếu tố âm nhạc như nhanh - chậm, cao - thấp, mạnh - nhẹ, trẻ từng bước hình thành năng lực nhận biết sự khác biệt và tương đồng, từ đó phát triển các thao tác tư duy sơ đẳng. Việc ghi nhớ giai điệu, tiết tấu quen thuộc còn giúp rèn luyện trí nhớ không chủ định gắn với cảm xúc - dạng trí nhớ đặc trưng ở lứa tuổi mầm non. Nhiều nghiên cứu cho thấy, những trải nghiệm âm nhạc phong phú góp phần kích thích hoạt động của não bộ, tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển các chức năng nhận thức nền tảng.

Thứ hai, âm nhạc có vai trò đặc biệt trong việc hình thành và phát triển đời sống cảm xúc - tình cảm của trẻ. Âm nhạc mang trong mình những sắc thái cảm xúc đa dạng, có khả năng truyền tải và khơi gợi cảm xúc một cách trực tiếp. Thông qua việc nghe và tham gia các hoạt động âm nhạc, trẻ trải nghiệm nhiều trạng thái cảm xúc khác nhau như vui tươi, nhẹ nhàng, phấn khởi, trầm lắng. Quá trình này giúp trẻ dần nhận biết, phân biệt và gọi tên cảm xúc của bản thân, từ đó hình thành năng lực điều tiết cảm xúc - một năng lực tâm lý quan trọng đối với sự thích nghi xã hội. Đồng thời, âm nhạc còn có tác dụng xoa dịu tâm trạng, giúp trẻ giải tỏa căng thẳng, lo âu, đặc biệt trong những tình huống chuyển tiếp (làm quen trường lớp, thích nghi môi trường mới).

Thứ ba, âm nhạc hỗ trợ tích cực cho sự phát triển ngôn ngữ của trẻ mầm non. Ngôn ngữ và âm nhạc có nhiều điểm tương đồng về mặt nhịp điệu, ngữ điệu và cấu trúc âm thanh. Các bài hát, đồng dao, trò chơi âm nhạc giúp trẻ làm quen với âm vị, ngữ điệu và nhịp điệu của tiếng mẹ đẻ một cách tự nhiên. Thông qua việc lặp lại lời ca, trẻ mở rộng vốn từ, rèn luyện phát âm và phát triển khả năng diễn đạt. Hơn nữa, môi trường giao tiếp trong các hoạt động âm nhạc tập thể tạo điều kiện cho trẻ thực hành ngôn ngữ trong bối cảnh giàu cảm xúc, từ đó nâng cao hiệu quả phát triển ngôn ngữ so với các hoạt động luyện tập khô cứng.

Thứ tư, âm nhạc góp phần phát triển vận động và sự phối hợp cảm giác - vận động. Các hoạt động vận động theo nhạc, múa hát, trò chơi âm nhạc giúp trẻ rèn luyện khả năng phối hợp giữa thính giác và vận động cơ thể, phát triển nhịp điệu vận động, sự linh hoạt và khả năng kiểm soát cơ thể. Điều này có ý nghĩa quan trọng đối với sự phát triển vận động tinh và vận động thô của trẻ mầm non, đồng thời góp phần hình thành cảm giác về

nhịp điệu - một yếu tố nền tảng cho nhiều hoạt động học tập sau này.

Cuối cùng, âm nhạc có vai trò quan trọng trong sự phát triển các mối quan hệ xã hội và phẩm chất nhân cách của trẻ. Hoạt động âm nhạc thường mang tính tập thể, tạo cơ hội cho trẻ tương tác, hợp tác, chia sẻ và đồng cảm với bạn bè. Thông qua việc cùng hát, cùng vận động, trẻ học cách tuân thủ quy tắc chung, chờ đến lượt, lắng nghe người khác và phối hợp hành động. Những trải nghiệm xã hội tích cực trong môi trường âm nhạc góp phần hình thành các phẩm chất như tự tin, cởi mở, tinh thần hợp tác và tôn trọng người khác.

Từ những phân tích trên có thể khẳng định, âm nhạc không chỉ là một nội dung của giáo dục thẩm mỹ mà còn là một phương tiện giáo dục toàn diện, tác động sâu rộng đến sự phát triển tâm lý của trẻ mầm non. Việc khai thác hiệu quả vai trò của âm nhạc trong giáo dục mầm non đòi hỏi phải dựa trên hiểu biết khoa học về tâm lý học lứa tuổi, từ đó tổ chức các hoạt động cảm thụ âm nhạc phù hợp, góp phần tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển nhân cách toàn diện của trẻ trong những giai đoạn tiếp theo của cuộc đời.

2.2. Đặc điểm tâm lý lứa tuổi mầm non liên quan đến quá trình cảm thụ âm nhạc

2.2.1. Đặc điểm phát triển nhận thức và chú ý

Theo tâm lý học lứa tuổi, trẻ mầm non tư duy chủ yếu dựa trên hình ảnh trực quan - cảm tính. Khả năng tư duy trừu tượng, khái quát hóa khái niệm chưa phát triển đầy đủ. Trẻ tiếp nhận thế giới xung quanh thông qua các giác quan, đặc biệt là thính giác và thị giác. Âm nhạc, với tính chất giàu hình ảnh cảm xúc và tác động trực tiếp đến giác quan, phù hợp một cách tự nhiên với đặc điểm nhận thức của trẻ mầm non.

Khả năng chú ý của trẻ ở lứa tuổi này còn ngắn và dễ bị phân tán, nhất là khi hoạt động đơn điệu, kéo dài hoặc mang tính áp đặt. Tuy nhiên, trẻ lại có khả năng tập trung khá tốt khi hoạt động mang tính vui chơi, giàu cảm xúc và kích thích giác quan. Âm nhạc với nhịp điệu rõ ràng, giai điệu sinh động có khả năng thu hút sự chú ý của trẻ một cách tự nhiên. Do đó, nếu giáo dục cảm thụ âm nhạc được tổ chức linh hoạt, đa dạng hình thức (nghe nhạc kết hợp vận động, trò chơi âm nhạc, kể chuyện theo nhạc...), sẽ giúp kéo dài thời gian chú ý và tăng cường hiệu quả tiếp nhận của trẻ.

Mặt khác, trí nhớ của trẻ mầm non chủ yếu là trí nhớ không chủ định, gắn với cảm xúc. Trẻ thường ghi nhớ tốt những gì gây ấn tượng mạnh về mặt tình cảm. Điều này lý giải vì sao nhiều trẻ có thể nhớ rất lâu một giai điệu vui tươi hoặc một bài hát gắn với kỷ niệm tích cực. Tận dụng đặc điểm này, giáo dục cảm thụ âm nhạc cần tạo ra những trải nghiệm cảm xúc tích cực để khắc sâu ấn tượng âm nhạc trong tâm trí trẻ.

2.2.2. Đặc điểm phát triển cảm xúc - tình cảm

Giai đoạn mầm non là giai đoạn hình thành và phát triển mạnh mẽ đời sống tình cảm. Trẻ nhạy cảm với các kích thích cảm xúc và dễ bộc lộ cảm xúc một cách trực tiếp, tự nhiên. Âm nhạc, với khả năng truyền tải cảm xúc mạnh mẽ, có thể tác động sâu sắc đến đời sống tình cảm của trẻ. Khi nghe nhạc vui, trẻ dễ biểu lộ niềm vui qua nét mặt, cử chỉ, vận động; khi nghe nhạc nhẹ nhàng, trẻ có xu hướng lắng dịu, thư giãn; khi nghe nhạc có sắc thái buồn, trẻ có thể cảm nhận được không khí trầm lắng dù chưa hiểu đầy đủ nội dung.

Thông qua cảm thụ âm nhạc, trẻ dần hình thành khả năng nhận biết và gọi tên các trạng thái cảm xúc, từ đó phát triển năng lực điều tiết cảm xúc - một năng lực tâm lý quan trọng đối với sự thích nghi xã hội sau này. Ngoài ra, âm nhạc còn tạo ra môi trường an toàn về mặt cảm xúc, giúp trẻ giải tỏa căng thẳng, lo âu, đặc biệt trong những tình huống trẻ mới đến lớp, gặp khó khăn trong thích nghi với môi trường học tập.

2.2.3. Đặc điểm phát triển ngôn ngữ và giao tiếp xã hội

Âm nhạc có mối liên hệ mật thiết với sự phát triển ngôn ngữ. Ở lứa tuổi mầm non, trẻ học ngôn ngữ thông qua bắt chước, lặp lại và trải nghiệm trong bối cảnh giao tiếp giàu cảm xúc. Các bài hát, vè, đồng dao giúp trẻ làm quen với nhịp điệu ngôn ngữ, ngữ điệu và phát âm một cách tự nhiên. Hoạt động cảm thụ âm nhạc kết hợp ca hát, trò chơi lời ca tạo điều kiện thuận lợi cho trẻ mở rộng vốn từ, nâng cao khả năng diễn đạt và phát triển cảm giác ngôn ngữ.

Bên cạnh đó, các hoạt động âm nhạc tập thể còn góp phần phát triển kỹ năng giao tiếp xã hội. Khi cùng nghe nhạc, cùng hát, cùng vận động theo nhạc, trẻ học cách phối hợp với bạn bè, chờ đến lượt, lắng nghe người khác và chia sẻ cảm xúc. Những kỹ năng xã hội này có ý nghĩa quan trọng trong quá trình hình thành nhân cách và khả năng hòa nhập cộng đồng của trẻ.

2.3. Thực trạng tổ chức giáo dục cảm thụ âm nhạc ở các cơ sở giáo dục mầm non hiện nay

2.3.1. Những kết quả đạt được

Trong những năm gần đây, giáo dục âm nhạc trong trường mầm non đã nhận được sự quan tâm hơn từ phía các nhà quản lý giáo dục và đội ngũ giáo viên. Chương trình giáo dục mầm non hiện hành đã xác định rõ vai trò của lĩnh vực phát triển thẩm mỹ, trong đó có âm nhạc. Nhiều cơ sở giáo dục mầm non đã tích cực đổi mới phương pháp tổ chức hoạt động âm nhạc theo hướng lấy trẻ làm trung tâm, tăng cường các hoạt động trải nghiệm, khuyến khích trẻ tham gia chủ động vào các hoạt động nghe nhạc, ca hát, vận động theo nhạc.

Một số trường mầm non đã xây dựng môi trường giáo dục giàu tính nghệ thuật, bố trí không gian âm nhạc trong lớp học, trang bị nhạc cụ đơn giản, tổ chức các câu lạc bộ âm nhạc, hoạt động giao lưu văn nghệ... góp phần tạo điều kiện cho trẻ tiếp xúc

thường xuyên với âm nhạc. Điều này giúp trẻ hình thành hứng thú với âm nhạc và bước đầu phát triển năng lực cảm thụ âm nhạc.

2.3.2. Những hạn chế và bất cập

Bên cạnh những kết quả đạt được, việc tổ chức giáo dục cảm thụ âm nhạc ở nhiều cơ sở mầm non vẫn còn tồn tại không ít hạn chế. Trước hết, nhận thức của một bộ phận giáo viên và cán bộ quản lý về vai trò của cảm thụ âm nhạc chưa đầy đủ. Hoạt động âm nhạc đôi khi vẫn bị xem là "hoạt động phụ", chủ yếu phục vụ biểu diễn trong các dịp lễ, hội thi, chưa được nhìn nhận như một phương tiện giáo dục phát triển tâm lý toàn diện cho trẻ.

Thứ hai, nội dung và phương pháp tổ chức hoạt động âm nhạc ở nhiều lớp còn mang tính rập khuôn, nặng về luyện tập kỹ năng hát, vận động theo mẫu, ít chú trọng đến việc khơi gợi cảm xúc, tạo cơ hội cho trẻ bộc lộ cảm nhận cá nhân về âm nhạc. Điều này làm hạn chế vai trò của cảm thụ âm nhạc trong việc phát triển đời sống tinh thần và năng lực thẩm mỹ của trẻ.

Thứ ba, điều kiện cơ sở vật chất và năng lực chuyên môn của giáo viên cũng ảnh hưởng đến chất lượng giáo dục cảm thụ âm nhạc. Nhiều giáo viên chưa được đào tạo chuyên sâu về phương pháp giáo dục âm nhạc theo hướng phát triển cảm thụ, dẫn đến lúng túng trong thiết kế hoạt động phù hợp với đặc điểm tâm lý lứa tuổi.

2.4. Định hướng và biện pháp nâng cao hiệu quả giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non

2.4.1. Định hướng chung

Giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non cần được đặt trong tổng thể mục tiêu giáo dục phát triển toàn diện nhân cách trẻ. Hoạt động cảm thụ âm nhạc không nên tách rời các lĩnh vực phát triển khác mà cần được tích hợp linh hoạt với hoạt động ngôn ngữ, vận động, khám phá môi trường xung quanh. Việc tổ chức hoạt động cần dựa trên nguyên tắc lấy trẻ làm trung tâm, tôn trọng nhu cầu, hứng thú và đặc điểm tâm lý lứa tuổi của trẻ.

2.4.2. Đa dạng hóa hình thức tổ chức hoạt động cảm thụ âm nhạc

Đa dạng hóa hình thức tổ chức hoạt động cảm thụ âm nhạc là yêu cầu quan trọng nhằm đáp ứng đặc điểm tâm lý lứa tuổi, nhu cầu, hứng thú và khả năng tiếp nhận không đồng đều của trẻ mầm non. Dưới góc độ tâm lý học phát triển, trẻ mầm non tiếp nhận thế giới chủ yếu thông qua hoạt động, trải nghiệm cảm giác - vận động và giao tiếp cảm xúc. Vì vậy, nếu hoạt động cảm thụ âm nhạc chỉ dừng lại ở việc "nghe - hát theo" một cách đơn điệu, mang tính áp đặt, thì khó phát huy hết giá trị giáo dục của âm nhạc đối với sự phát triển toàn diện của trẻ. Việc tổ chức linh hoạt, phong phú các hình thức hoạt động sẽ giúp âm nhạc trở thành môi trường kích thích cảm xúc, trí tưởng tượng, khả năng biểu đạt và năng lực thẩm mỹ của trẻ. Ví dụ tổ chức hoạt động cảm thụ âm nhạc thông qua trò chơi âm nhạc;

kết hợp cảm thụ âm nhạc với vận động và biểu đạt hình thể; lồng ghép hoạt động cảm thụ âm nhạc trong các hoạt động giáo dục khác; ứng dụng công nghệ và phương tiện trực quan trong hoạt động cảm thụ âm nhạc; tăng cường sự tham gia của gia đình và cộng đồng trong hoạt động cảm thụ âm nhạc và cá thể hóa hình thức tổ chức hoạt động cảm thụ âm nhạc theo đặc điểm từng nhóm trẻ.

2.4.3. Tăng cường yếu tố trải nghiệm và biểu đạt cảm xúc cá nhân trong hoạt động giáo dục cảm thụ âm nhạc

Tăng cường yếu tố trải nghiệm và khuyến khích biểu đạt cảm xúc cá nhân là một định hướng quan trọng trong giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non dưới góc độ tâm lý học lứa tuổi. Âm nhạc, về bản chất, không chỉ là đối tượng để “nghe” hay “học thuộc” mà còn là phương tiện khơi gợi, nuôi dưỡng và điều chỉnh đời sống cảm xúc của con người. Đối với trẻ mầm non - lứa tuổi mà cảm xúc còn mang tính trực tiếp, bộc lộ mạnh mẽ và chưa được điều tiết bằng lý trí - việc tạo cơ hội cho trẻ trải nghiệm âm nhạc một cách sống động, đa giác quan và được tự do biểu đạt cảm xúc cá nhân có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong việc hình thành nền tảng phát triển cảm xúc - xã hội lành mạnh như tổ chức hoạt động trải nghiệm âm nhạc đa giác quan, khuyến khích trẻ biểu đạt cảm xúc cá nhân thông qua ngôn ngữ và phi ngôn ngữ, tạo cơ hội cho trẻ tham gia vào quá trình “đồng sáng tạo” âm nhạc, gắn kết trải nghiệm âm nhạc với trải nghiệm cảm xúc trong đời sống hằng ngày và xây dựng môi trường tâm lý an toàn, khuyến khích thử nghiệm và chấp nhận khác biệt.

2.4.4. Bồi dưỡng năng lực chuyên môn cho giáo viên mầm non trong giáo dục cảm thụ âm nhạc

Trong giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non, giáo viên giữ vai trò trung tâm với tư cách là người tổ chức, định hướng, truyền cảm hứng và đồng hành cảm xúc cùng trẻ. Dưới góc độ tâm lý học lứa tuổi, hiệu quả của hoạt động cảm thụ âm nhạc không chỉ phụ thuộc vào chương trình, nội dung hay điều kiện cơ sở vật chất, mà còn phụ thuộc quyết định vào năng lực chuyên môn, phẩm chất nghề nghiệp và năng lực sư phạm của đội ngũ giáo viên mầm non. Do đó, bồi dưỡng năng lực chuyên môn cho giáo viên là một giải pháp mang tính then chốt, có ý nghĩa lâu dài trong việc nâng cao chất lượng giáo dục cảm thụ âm nhạc ở các cơ sở giáo dục mầm non hiện nay.

Một là, bồi dưỡng kiến thức âm nhạc cơ bản gắn với đặc điểm tâm lý lứa tuổi. Một trong những yêu cầu quan trọng đối với giáo viên mầm non là nắm vững những kiến thức âm nhạc cơ bản phù hợp với yêu cầu giáo dục mầm non như: đặc điểm giai điệu, nhịp điệu, tiết tấu, sắc thái âm thanh, cấu trúc bài hát thiếu nhi, nhạc cụ đơn giản... Tuy nhiên, kiến thức âm nhạc cần được đặt trong mối liên hệ chặt chẽ với hiểu biết về đặc điểm tâm lý lứa tuổi mầm non. Giáo viên không chỉ “biết nhạc” mà còn cần

“hiểu trẻ” để lựa chọn nội dung âm nhạc phù hợp với khả năng tri giác, chú ý, trí nhớ và xúc cảm của trẻ ở từng độ tuổi.

Việc bồi dưỡng theo hướng tích hợp giữa âm nhạc học và tâm lý học lứa tuổi giúp giáo viên tránh được tình trạng dạy âm nhạc theo cảm tính hoặc áp dụng máy móc các nội dung, phương pháp vốn phù hợp với lứa tuổi lớn hơn. Từ góc độ tâm lý học phát triển, khi giáo viên hiểu rõ quy luật hình thành năng lực cảm thụ âm nhạc của trẻ, họ sẽ có khả năng thiết kế hoạt động phù hợp với “vùng phát triển gần nhất” của trẻ, tạo ra những thách thức vừa đủ để kích thích sự phát triển mà không gây quá tải tâm lý.

Hai là, nâng cao năng lực tổ chức hoạt động trải nghiệm âm nhạc lấy trẻ làm trung tâm. Giáo dục mầm non hiện đại nhấn mạnh quan điểm “lấy trẻ làm trung tâm”, trong đó giáo viên đóng vai trò là người thiết kế môi trường, khơi gợi hứng thú và hỗ trợ quá trình trải nghiệm của trẻ. Đối với giáo dục cảm thụ âm nhạc, điều này đòi hỏi giáo viên phải có năng lực tổ chức hoạt động linh hoạt, sáng tạo, biết tạo cơ hội cho trẻ tham gia chủ động vào các trải nghiệm âm nhạc, thay vì chỉ truyền đạt nội dung một chiều.

Bồi dưỡng năng lực tổ chức hoạt động trải nghiệm âm nhạc cho giáo viên cần tập trung vào các kỹ năng: thiết kế tình huống sư phạm giàu tính trải nghiệm; sử dụng linh hoạt trò chơi âm nhạc, vận động theo nhạc, hoạt động nhóm; khuyến khích trẻ biểu đạt cảm xúc cá nhân; quan sát, lắng nghe và phản hồi phù hợp với từng trẻ. Dưới góc độ tâm lý học, việc giáo viên biết tạo “không gian trải nghiệm” sẽ góp phần hình thành động cơ nội tại của trẻ đối với hoạt động âm nhạc, giúp trẻ cảm nhận âm nhạc như một niềm vui tự nhiên chứ không phải một nhiệm vụ học tập mang tính bắt buộc.

Ba là, bồi dưỡng năng lực sư phạm cảm xúc và kỹ năng giao tiếp với trẻ.

Giáo dục cảm thụ âm nhạc không thể tách rời giáo dục cảm xúc. Vì vậy, bên cạnh năng lực chuyên môn âm nhạc, giáo viên mầm non cần được bồi dưỡng năng lực sư phạm cảm xúc (emotional pedagogy), bao gồm khả năng nhận diện cảm xúc của trẻ, đồng cảm, chia sẻ và định hướng cảm xúc một cách tích cực. Trong hoạt động cảm thụ âm nhạc, giáo viên không chỉ dạy trẻ “nghe và cảm nhận” mà còn đóng vai trò như một “người bạn cảm xúc”, giúp trẻ gọi tên cảm xúc, hiểu và chấp nhận những trạng thái cảm xúc khác nhau của bản thân.

Từ góc độ tâm lý học lứa tuổi, mối quan hệ cảm xúc tích cực giữa giáo viên và trẻ tạo ra cảm giác an toàn tâm lý - điều kiện tiên quyết để trẻ mạnh dạn trải nghiệm, thể hiện cảm xúc cá nhân và tham gia tích cực vào các hoạt động nghệ thuật. Do đó, nội dung bồi dưỡng giáo viên cần chú trọng phát triển các kỹ năng giao tiếp sư phạm, lắng nghe tích cực, phản hồi mang tính khích lệ, tránh phê phán, so sánh tiêu cực làm tổn thương lòng tự trọng non nớt của trẻ.

Bốn là, phát triển năng lực tự học, tự bồi dưỡng và nghiên cứu thực tiễn sư phạm. Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, năng lực tự học, tự bồi dưỡng và nghiên cứu thực tiễn sư phạm là yêu cầu không thể thiếu đối với giáo viên mầm non. Giáo dục cảm thụ âm nhạc chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố như xu hướng giáo dục nghệ thuật hiện đại, sự phát triển của công nghệ, sự thay đổi trong nhu cầu và đặc điểm tâm lý của trẻ em trong bối cảnh xã hội mới. Do đó, giáo viên cần được bồi dưỡng để hình thành thói quen cập nhật tri thức, học hỏi kinh nghiệm, chia sẻ thực hành tốt và phản tư nghề nghiệp.

Việc khuyến khích giáo viên tham gia các cộng đồng học tập chuyên môn, các khóa tập huấn, hội thảo, sinh hoạt chuyên đề về giáo dục âm nhạc và tâm lý trẻ em sẽ góp phần nâng cao năng lực nghề nghiệp một cách bền vững. Dưới góc độ tâm lý học nghề nghiệp, quá trình tự bồi dưỡng còn giúp giáo viên duy trì động lực làm việc, cảm giác phát triển bản thân và sự gắn bó với nghề, từ đó gián tiếp nâng cao chất lượng giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ.

Năm là, tăng cường điều kiện hỗ trợ và chính sách bồi dưỡng giáo viên. Bồi dưỡng năng lực chuyên môn cho giáo viên mầm non không chỉ là trách nhiệm cá nhân mà cần có sự hỗ trợ từ phía cơ sở giáo dục, cơ quan quản lý và chính sách giáo dục. Cần xây dựng các chương trình bồi dưỡng thường xuyên, có tính hệ thống, gắn với nhu cầu thực tiễn của giáo viên và đặc thù giáo dục âm nhạc mầm non. Việc đầu tư cơ sở vật chất, học liệu, nhạc cụ, thiết bị hỗ trợ dạy học âm nhạc cũng là điều kiện quan trọng giúp giáo viên có môi trường thực hành, thử nghiệm và sáng tạo trong tổ chức hoạt động cảm thụ âm nhạc.

Từ góc độ tâm lý học tổ chức, một môi trường làm việc được hỗ trợ, ghi nhận và khích lệ sẽ tạo động lực tích cực cho giáo viên trong quá trình nâng cao năng lực chuyên môn. Khi giáo viên cảm thấy được quan tâm, có cơ hội phát triển nghề nghiệp, họ sẽ chủ động hơn trong việc đổi mới phương pháp, sáng tạo hình thức tổ chức hoạt động cảm thụ âm nhạc, từ đó góp phần nâng cao chất lượng giáo dục mầm non một cách bền vững.

3. Kết luận

Giáo dục cảm thụ âm nhạc cho trẻ mầm non dưới góc độ tâm lý học lứa tuổi là một hướng tiếp cận có ý nghĩa quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục mầm non hiện nay. Việc tổ chức các hoạt động cảm thụ âm nhạc phù hợp với đặc điểm tâm lý phát triển của trẻ không chỉ góp phần hình thành năng lực cảm thụ âm nhạc mà còn thúc đẩy sự phát triển toàn diện về nhận thức, cảm xúc, ngôn ngữ và kỹ năng xã hội.

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục theo hướng phát triển phẩm chất và năng lực người học, giáo dục cảm thụ âm nhạc cần được nhìn nhận như một phương tiện giáo dục toàn diện, không chỉ nhằm mục tiêu giải

trí hay biểu diễn. Đầu tư cho giáo dục cảm thụ âm nhạc chính là đầu tư cho sự phát triển bền vững của thế hệ tương lai, góp phần hình thành những con người có đời sống tinh thần phong phú, giàu cảm xúc thẩm mỹ và khả năng thích ứng xã hội tốt ■

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021). *Chương trình Giáo dục mầm non*. Nxb. Giáo dục Việt Nam.
- [2]. Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên) (2018). *Tâm lý học trẻ em lứa tuổi mầm non*. Nxb. Đại học Sư phạm.
- [3]. Phạm Minh Hạc (2001). *Tâm lý học*. Nxb. Giáo dục.
- [4]. Lê Tuấn Đức (2006). *Một số biện pháp hình thành khả năng cảm thụ âm nhạc cho trẻ 5 - 6 tuổi*. Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [5]. Trần Thị Minh Châu (2015). *Giáo dục âm nhạc trong trường mầm non*. Nxb. Đại học Sư phạm.
- [6]. Hallam, S. (2010). *The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people*. *International Journal of Music Education*, 28 (3), 269 - 289.
- [7]. Ilari, B., & Young, S. (2016). *Music in early childhood: Multidisciplinary perspectives and inter-disciplinary exchanges*. *Early Child Development and Care*, 186 (4), 647 - 656.
- [8]. UNESCO (2019). *Rethinking Arts Education in Early Childhood*. Paris: UNESCO Publishing.

Music appreciation education for preschool children from the perspective of developmental psychology

Luu Thu Ha - Vuong Duc Thinh

The Soul of Music Institute for Talent Training and Development
Email: Thesoulofmusicvn@gmail.com.

Abstract: *Music appreciation education for preschool children plays an important role in aesthetic education and in the holistic development of young children in early childhood. From the perspective of developmental psychology, music appreciation is not merely the process by which children perceive sounds or memorize melodies, but also a process through which emotional capacities, attention, imagination, symbolic thinking, and social communication skills are gradually formed. Music directly influences children's emotional life, contributes to emotional regulation, nurtures the inner world, fosters early aesthetic sensibility, and promotes harmonious development across cognitive, emotional, motor, and linguistic domains. This article analyzes the theoretical foundations of music appreciation education for preschool children from the perspective of developmental psychology; clarifies key psychological characteristics of preschool-age children that are closely related to the process of music perception and appreciation; examines the current situation of music appreciation activities in preschool education settings; and proposes several orientations and pedagogical measures to enhance the effectiveness of music appreciation education in accordance with children's developmental characteristics.*

Keywords: *Music appreciation, preschool education, developmental psychology, emotional development, aesthetic education.*